

Český model
amerického kongresu

Vojenská spolupráce na Blízkém Východě

Zpráva Výzkumné služby Kongresu

Martin Blecha

1 Úvod

Spojené státy americké v současné době v oblasti Blízkého východu¹ udržují oficiální svazky i výraznou vojenskou přítomnost. Formálně nejtěsnější svazky mají Spojené státy prostřednictvím společného členství v Severoatlantické alianci s Tureckem. Ty ale díky chování prezidenta Erdogana především od pokusu o puč v roce 2016 spíše slábnou. Prakticky je svazek nejtěsnější se Státem Izrael, a to mimo jiné i díky velké židovské komunitě v USA. Mimo to se oficiálním označením „Major Non-NATO Ally“ pyšní i Jordánsko, Egypt, Bahrajn a Kuvajt. Se Saudskou Arábií je oficiálně vztah nastaven jako „Close Security Cooperation“. Co se vojenské přítomnosti týče, jsou američtí vojáci rozmístěni kromě zmíněných zemí i v Kataru a Spojených arabských emirátech. Kromě vojenské přítomnosti jsou u některých států součástí svazku i štědré finanční pobídky. Spojené státy provádějí přímé bojové operace v Iráku a Sýrii. Vliv na regionální bezpečnostní komplex má i výrazná americká vojenská přítomnost v Afghánistánu.

V současné době přicházejí arabské země² za podpory Trumpovy administrativy s plánem Blízkovýchodní strategické aliance³. Ta může posunout bezpečnost regionu na novou úroveň, ale zároveň jako každé opatření či závazek přináší určitá rizika.

2 Kontext amerického pohledu na Blízký Východ

2.1 Historie

Do první světové války se zahraniční politika Spojených států soustředila s výjimkou obsazení Filipín pouze na Severní a Jižní Ameriku. To se samozřejmě změnilo zapojením se do první světové války v roce 1917. Díky liberální zahraniční politice za Wilsonovy administrativy i prozatímní surovinné soběstačnosti však Spojené státy v regionu při velmocenském dělení území bývalé Osmanské říše zůstaly stranou. Dalším milníkem byla intervence do Iránu v průběhu druhé světové války, které se primárně zúčastnily SSSR a Velká Británie, a pozdější rozmístění amerických vojsk v této zemi. Pro navázání dnes determinujícího vztahu se Saudskou Arábií byla velmi důležitá schůzka saudského krále Abdula Azíze s prezidentem Rooseveltem při jeho návratu z Jaltské konference.

Americká angažovanost na Blízkém Východě však dosahuje zásadního rozměru až za Trumanovy administrativy, která nakonec dovedla Turecko do NATO a zároveň zasekla zásadní klín do místních

¹ V tomto textu používáno kvůli zjednodušení pro anglické Middle East. Geograficky nejpřesnější by bylo použití sousloví Blízký a Střední Východ.

² Především země Rady pro spolupráci arabských zemí v Zálivu (dále GCC). Ta sdružuje šestici zemí – Bahrajn, Katar, Kuvajt, Omán, Saudskou Arábii a Spojené arabské emiráty. Dále se dle původních plánů měl připojit Egypt a Jordánsko.

³ Dále bude používána anglická zkratka Middle East Strategic Alliance – MESA.

vztahů podporou vzniku Státu Izrael. V období Eisenhowerova prezidentství se pak vyhrotily události v Íránu, kde se CIA zapletla do tamního puče, který umožnil absolutistickou vládu proamerickému šáhovi. V kontextu studené války se dále rozbíhaly konflikty, především spjaté s hrozbou komunistického převratu. Z podobných důvodů dokonce USA poprvé na Blízkém Východě intervenovaly, a to v Libanonu. Postupně se díky vzájemné náklonnosti a funkční židovské lobby v Kongresu rozvinul paternalistický vztah mezi USA a Izraelem, který nadále komplikoval vztahy s arabskými zeměmi, a proto se americká zahraniční politika kromě právě Izraele obracela více na Írán, potažmo v období détente především obecněji⁴ na východní a jihovýchodní Asii. Obrat o 180 stupňů ve vztazích s Íránem způsobil tamní převrat v roce 1980, kdy proamerického šáha nahradil fundamentalistický režim.⁵

V tomto období v kontextu sovětské invaze do Afghánistánu vzniká klíčový koncepční podklad – tzv. Carterova doktrína, která zdůrazňovala zásadní důležitost oblasti a ochotu USA zde vojensky zasáhnout. Na komplexnosti regionálních bezpečnostních problémů přidaly expanzionistické snahy Iráku Sadáma Hussaina, které přes íránsko-iráckou válku došly až k invazi do Kuvajtu, následované operací Pouštní štít a Pouštní bouře. Dalším zásadním milníkem pak byla kontroverzní invaze do Iráku v roce 2003, spojená s velkými náklady bez zásadních výsledků ve formě stabilizace problémového Iráku.⁶ To se nakonec projevilo i po stažení amerických vojsk na konci desetiletí, kdy ve velké časové souslednosti přichází Arabské jaro, které celý arabský svět výrazně destabilizuje. Mocenské vakuum v Iráku a občanská válka v Sýrii, která nakonec přerostla v obří proxy⁷ konflikt, přinesly vznik Islámského státu a opětovnou nutnost intervence ze strany Spojených států. Ve věci Íránu došlo k pokroku při podepsání dohody JPCOA, která limitovala tamější nukleární program, ta byla ale v roce 2017 znovu vypovězena a napětí v regionu začalo opět i díky jemenskému proxy a katarskému diplomatickému konfliktu eskalovat.⁸

2.2 Geopolitika

Geopolitika spolu s hodnotovým/náboženským rámcem vysvětluje v rámci Blízkého východu mnohé. Důležitost celého regionu spočívá především v poloze mezi třemi kontinenty, která je spojena s vedením klíčových námořních tras regionem. To blíže rozpracovává teorie škrticích bodů Lorda Fishera, většinou

⁴ S výjimkou izraelských záležitostí, především Jomkipurské války.

⁵ TRISTAM, Pierre. U.S. Policy in the Middle East: 1945 to 2008. In: *ThoughtCo*. [online]. 3.7.2019 [cit. 15.7.2019]. Dostupné z: <https://www.thoughtco.com/us-and-middle-east-since-1945-2353681>.

⁶ Tamtéž.

⁷ Termín proxy konflikt je ekvivalentem zástupné války, kde nepřímo zúčastněné strany většího konfliktu podporují strany místního konfliktu. Typickým příkladem jsou války v Koreji či Vietnamu během studené války.

⁸ BAR'EL Zvi. 2018 Was a Bloody Year in the Middle East, but Only One Death Mattered to the World. In: *Haaretz.com*, 2018 [online]. 31.12.2018 [cit. 15.7.2019]. Dostupné z: <https://www.haaretz.com/middle-east-news/.premium-2018-was-a-bloody-year-in-the-middle-east-but-only-one-death-mattered-to-the-world-1.6787811>.

úžin a průlivů, jejichž kontrolou lze výrazně ovlivňovat světový obchod – v této oblasti Hormuzský průliv, Bab el-Mandab a Suezský průplav.⁹ Již v podstatě mainstreamovým vysvětlením americké angažovanosti je závislost Spojených států a světového trhu na tamních nerostných surovinách, a to konkrétně ropě a zemním plynu, kdy navíc spoluprací se zeměmi na Blízkém Východě lze ovlivňovat mocenské vztahy i na druhé straně zeměkoule například udržováním nižších cen ropy, což má negativní vliv na ruskou ekonomiku.¹⁰

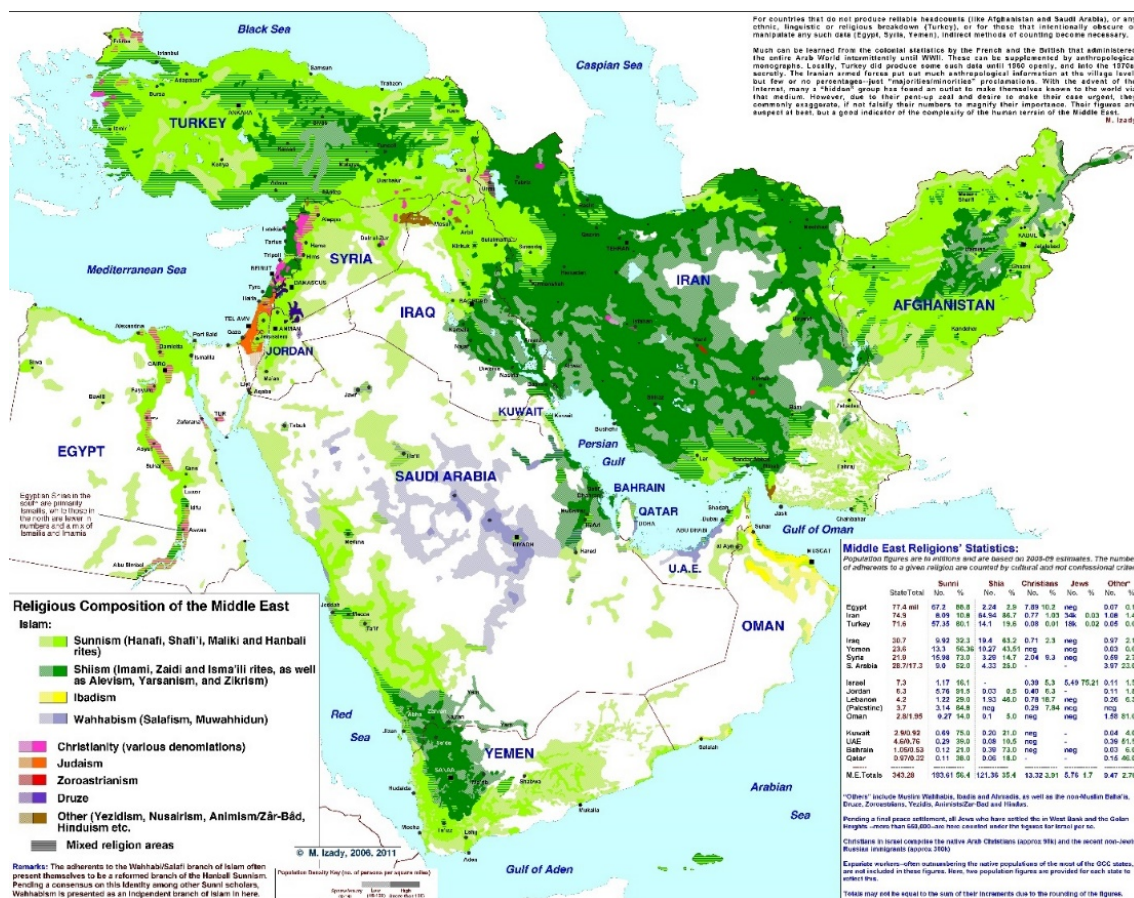
2.3 Sunnité a šiité

Pro pochopení celého regionu Blízkého a Středního Východu je nutné aspoň základně chápat náboženský rozměr regionu, ve kterém vznikla tři světová náboženství – judaismus, křesťanství a především islám. Konflikt na půdorysu dvou základních větví islámu – sunni a šía – spolu s navázanými sektami vysvětluje ze současné politické a bezpečnostní reality oblasti mnohé. Obecně tvoří sunnité 80 % muslimské populace. Většinu pak logicky tvoří ve většině států. Výjimky tvoří Irák a Írán. Jinde jsou různě velké menšiny. Situaci komplikují i sekty – například alavitská a íbádijovská, které sice v případě Sýrie není většinová, ale v Sýrii a Ománu drží jejich příslušníci moc. Specifický svou expanzivností je i wahhábismus jakožto fundamentalistický směr ze Saudské Arábie. Obecně platí, že jakýkoliv překryv obou základních větví islámu způsobuje problémy. Z posledního období nejsignifikantnější je utlačování sunnitů v Iráku a Sýrii, které umožnilo spolu s jinými faktory rychlou expanzi Islámského státu.¹¹

⁹ DALY, John. Naval Choke Points and Command of the Sea. In: *World Politics Review* [online]. 2.3.2009 [cit. 15.7.2019]. Dostupné z: <https://www.worldpoliticsreview.com/articles/3378/naval-choke-points-and-command-of-the-sea>.

¹⁰ JONES, Bruce, ed. *The New Geopolitics of the Middle East: America's Role in a Changing Region*. Washington DC: Brookings. 2019. [online]. [cit. 15.7.2019]. Dostupné z: https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2019/01/FP_20190107_new_geopolitics_of_mena_final.pdf.

¹¹ TASCH, Barbara. The Differences between Shia and Sunni Muslims. In: *Business Insider* [online]. 4.10.2018 [cit. 15.7.2019]. Dostupné z: <https://www.businessinsider.com/the-differences-between-shia-and-sunni-muslims-2015-10>.

Obrázek 1: Náboženství na Blízkém Východě

3 Blízkovýchodní strategická aliance

3.1 Bezpečnostní multilaterální snahy v regionu

Snaha vytvořit bezpečnostní aliance za účasti Spojených států není v regionu Blízkého Východu nová. První takovou organizací byl Bagdádský pakt, který byl podepsán Tureckem, Irákem, Íránem, Pákistánem a Velkou Británií v roce 1955. Primárním účelem byla obrana členů proti expanzi komunismu a Sovětského svazu. V roce 1959 pak z paktu vystoupil Irák a zbylé státy zformovaly organizaci CENTO. Ta však nikdy nebyla klíčovou organizací pro bezpečnost regionu a po revoluci v Íránu roku 1979 se definitivně rozpadá. Spojené státy nebyly přímou součástí paktu, avšak se všemi členy podepsaly vzájemné dohody na obranné bázi.¹²

¹² THOMAS, Clayton. Cooperative Security in the Middle East: History and Prospects. In: *Congressional Research Service*. [online]. 11.4.2019 [cit. 15.7.2019]. Dostupné z: <https://fas.org/sqp/crs/mideast/IF11173.pdf>.

V reakci na operaci Pouštní bouře došlo k podpisu Damašské deklarace státy GCC, Egyptem a Sýrií. Snaha vytvořit funkční alianci však do začátku nového tisíciletí opět ztroskotala. Administrativy jednotlivých prezidentů USA vyvíjely jistou aktivitu, avšak k formálnímu uchopení spolupráce nedošlo. V roce 2015 pak Liga arabských států vyhlásila záměr vybudovat alianci zaměřenou proti terorismu¹³. Iniciativy se chopila Saudská Arábie, která vytvořila Muslimskou alianci pro boj proti terorismu, kde je zapojeno velké množství států. Spojené státy takové aktivity veskrze vítají a diplomaticky podporují. Na této bázi proběhlo několik velkých vojenských cvičení, reálná schopnost společně vést válku je však nejasná.¹⁴

3.2 Geneze návrhu

Arabské státy již minimálně od roku 2014 uvažovaly o vytvoření bezpečnostní aliance. V roce 2017 dochází k iniciaci procesu tvorby aliance podepsáním Rijádské deklarace v rámci summitu GCC, kde se arabské státy shodly v sedmi bodech na potřebě větší integrace.¹⁵ Trumpova administrativa přijala plán pozitivně. Do vývoje vyjednávání zasáhlo několik aspektů, primárně diplomatický konflikt s Katar, intervence v Jemenu, vyostření americko-iránských vztahů v důsledku vypovězení dohody JPOCA či nedávné odmítnutí účasti v alianci ze strany Egypta. Všechny tyto záležitosti vznik aliance komplikují, avšak stále probíhají jednání, přičemž byla zvolena strategie expertních jednání o konkrétních sektorech a problematických bodech.¹⁶ Konkrétnější oficiální vyjádření k progresu v jednáních však nejsou k dispozici.¹⁷

¹³ To v diplomatickém jazyku Arabů znamená leccos.

¹⁴ THOMAS, Clayton. Cooperative Security in the Middle East: History and Prospects. In: *Congressional Research Service*. [online]. 11.4.2019 [cit. 15.7.2019]. Dostupné z: <https://fas.org/sgp/crs/mideast/IF11173.pdf>.

¹⁵ Read Full Text of Riyadh Declaration. In: *Gulf News* [online]. 9.12.2019 [cit. 15.7.2019]. Dostupné z: <https://gulfnews.com/world/gulf/saudi/read-full-text-of-riyadh-declaration-1.1544384331348>.

¹⁶ LOPEZ, Tod C. Middle East Security Still Critical to U.S. In: *Department of Defense* [online]. 30.4.2019 [cit. 15.7.2019]. Dostupné z: <https://dod.defense.gov/News/Article/Article/1829813/middle-east-security-still-critical-to-us/>.

¹⁷ Mixed Reactions to the Proposed Middle East Strategic Alliance. In: Middle East Policy Council [online]. 9.10.2018 [cit. 15.7.2019]. Dostupné z: <https://mepc.org/commentary/mixed-reactions-proposed-middle-east-strategic-alliance>.

3.3 Navrhovaná podoba aliance

The Economist

Obrázek 2: Původně předpokládání členové MESA

3.3.1 Vojenský aspekt

Zásadní význam pro fungování aliance má mít její vojenská část. Ostatně i z tohoto důvodu je projekt označován jako „Arabské NATO“. V praxi se však rozhodně neuvažuje o podobném nástroji, jako je článek 5 Washingtonské smlouvy. Páteří vojenské spolupráce má být právě systematické rozvíjení kooperace spojené se společnými cvičeními či integrací velení. Stejně jako v rámci NATO hraje klíčovou roli důraz na interoperabilitu, tedy schopnost jednotek členských států působit v rámci válečného konfliktu pospolu. Prosazování daného konceptu hraje do karet americkému obrannému průmyslu, neboť by pravděpodobně zavazovalo státy používat kompatibilní techniku, kdy by se pravděpodobně jednalo o tu americkou. Zároveň by strukturálně omezovala nákup zbraní od jiných států.¹⁸

¹⁸ FAROUK, Yasmine. The Middle East Strategic Alliance Has a Long Way To Go. In: *Carnegie Endowment for International Peace* [online]. 8.2.2019 [cit. 15.7.2019]. Dostupné z: <https://carnegieendowment.org/2019/02/08/middle-east-strategic-alliance-has-long-way-to-go-pub-78317>.

3.3.2 Ekonomický aspekt

Pro arabské státy i pro USA důležitý aspekt aliance, který má ji samotnou rovněž posílit ve smyslu větší soudržnosti a interdependence. Ekonomiky států GCC jsou označovány za rentiérské ve smyslu jejich závislosti na vývozu nerostných surovin. Stávající ekonomický model je však z demografických i ekologických důvodů považován za dlouhodobě neudržitelný. Arabským státům především zoufale scházejí přímé zahraniční investice, jelikož jsou právě z důvodu jejich ekonomické reality pro investory nezajímavé. Součástí aliance by tak měla být asistence při potřebných reformách i investice, jež učiní pro arabské státy účast v alianci výhodnější. Pro USA je z pohledu ekonomických záležitostí atraktivní možnost větší legitimacy nátlaku na státy v jejich kontrole cen ropy, stejně jako zajištění bezpečnosti dodávek surovin.¹⁹

3.3.3 Politický aspekt

Politika nabývá v rámci MESA mnoha dimenzí. Na první pohled je zřejmé, že je celá aliance zaměřena proti Íránu. Vůči němu však zároveň potenciální členové zaujímají stanoviska s odlišnou úrovní animozit. Velkou prioritu pro USA představuje udržení volných námořních tras a ochránění regionu před pronikáním dalších velmocí jako Čína či Rusko ve smyslu Carterovy doktríny i celkové globální mocenské hry. Další prioritou je ochrana regionu před vznikem mocenského vakua, které by mohly využít obdobné teroristické organizace jako Islámský stát. Tradiční výzvou pro americké prezidenty je vyřešení izraelsko-palestinského konfliktu, kdy právě MESA by mohla případně posloužit jako platforma pro vzájemné usmíření aspoň mezi Izraelem a arabskými státy.²⁰

3.4 Možné problémy

Jako největší současný problém lze označit nevojenský konflikt v rámci GCC na ose Katar vs. Saudská Arábie a SAE. Bez jeho vyřešení je pravděpodobnost vzniku funkční aliance malá. Obecně je zahraniční politika jednotlivých zapojených států nejednotná a například vůči Íránu zaujímají potenciální členové rozdílná stanoviska. Dalším problémem zejména pro sílu aliance je prohlášení Egypta z dubna 2019, kterým se oficiálně odmítl stát součástí aliance.²¹ Stomilionový Egypt se svým počtem obyvatel a

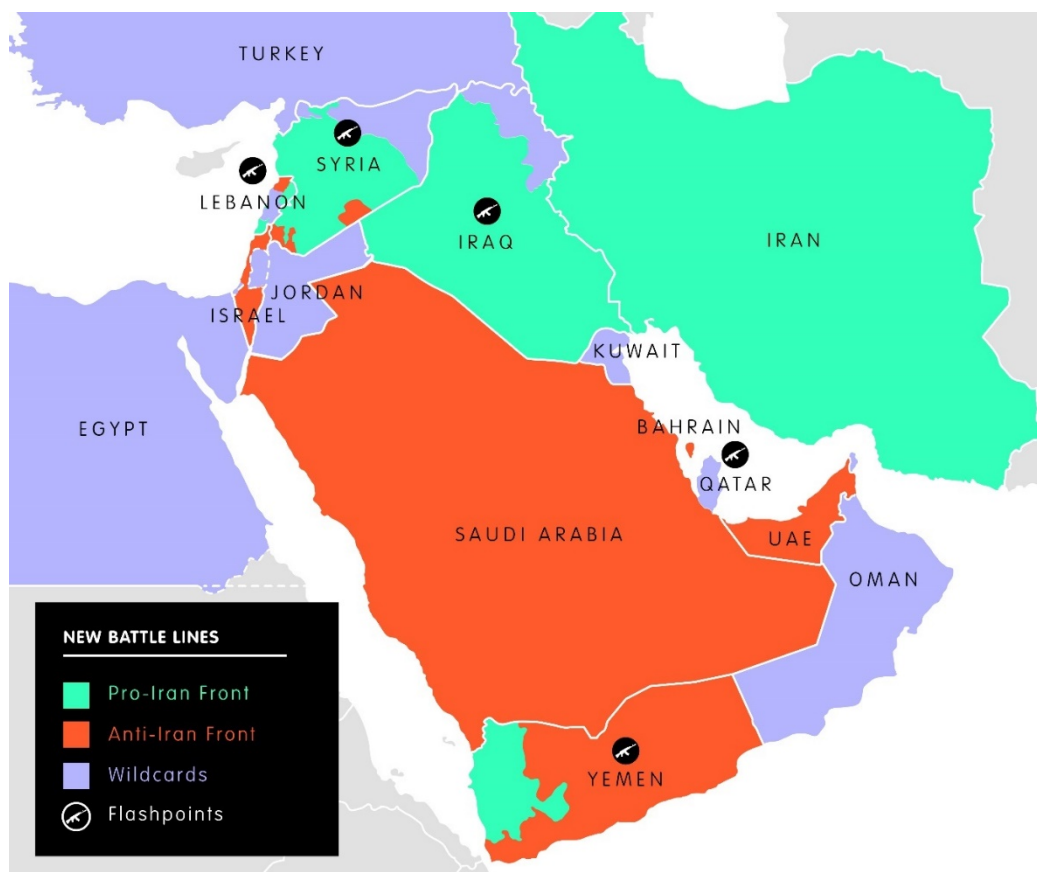
¹⁹ FAROUK, Yasmine. The Middle East Strategic Alliance Has a Long Way To Go. In: *Carnegie Endowment for International Peace* [online]. 8.2.2019 [cit. 15.7.2019]. Dostupné z: <https://carnegieendowment.org/2019/02/08/middle-east-strategic-alliance-has-long-way-to-go-pub-78317>.

²⁰ FAROUK, Yasmine. The Middle East Strategic Alliance Has a Long Way To Go. In: *Carnegie Endowment for International Peace* [online]. 8.2.2019 [cit. 15.7.2019]. Dostupné z: <https://carnegieendowment.org/2019/02/08/middle-east-strategic-alliance-has-long-way-to-go-pub-78317>.

²¹ KARAM, Joyce. With Egypt's withdrawal, hopes for MESA alliance are diminished but not dead. In: *The National* [online]. 15.4.2019 [cit. 15.7.2019]. Dostupné z: <https://www.thenational.ae/world/mena/with-egypt-s-withdrawal-hopes-for-mesa-alliance-are-diminished-but-not-dead-1.849401>

odpovídající velikostí armády měl koncepčně zajistit dostatek lidských zdrojů proti osmdesátimilionovému Íránu, kdy ostatní státy případné aliance vyjma USA jsou výrazně méně lidnaté.²²

Obrázek 3: Vztahy států v kontextu saúdsko-íránského konfliktu

3.5 Otázky k jednání

Cílem jednání o bodu agendy by mělo být rozhodnutí o možnostech zapojení Spojených států do vojenského paktu. Na kongresmanech zůstává rozhodnutí i o americké pozici k formě aliance jak na úrovni možné hloubky závazků a spolupráce, tak počtu zapojených států. Nezbytnou součástí jednání by měla být diskuse o zaměření navrhované aliance proti Íránu. Velkou otázkou je rovněž případné zapojení Izraele. V rámci diskuse je možné se dotknout i problematiky stávajících obranných svazků,

²² FAROUK, Yasmine. The Middle East Strategic Alliance Has a Long Way To Go. In: *Carnegie Endowment for International Peace* [online]. 8.2.2019 [cit. 15.7.2019]. Dostupné z: <https://carnegieendowment.org/2019/02/08/middle-east-strategic-alliance-has-long-way-to-go-pub-78317>.

vojenské přítomnosti i finanční pomoci. Rovněž velkou otázkou zůstává problematika demokratizace a dodržování lidských práv.^{23 24}

4 Postoje k Blízkovýchodní strategické alianci v Kongresu

4.1 Argumenty pro MESA

K hlavním argumentům, které z amerického pohledu podporují vznik MESA, patří stabilizace regionu, kdy by vytvoření formální aliance znamenalo platformu, kde by bylo možno jednat s danými státy na vyšší úrovni. Dalším pozitivem je samozřejmě zesílení ochrany Perského zálivu ve smyslu Carterovy doktríny. Alianci mohou podporovat jak politici jestřábi, kteří by mohli očekávat zlepšení koordinace a prostor pro intervenování v regionu koordinovaně s dalšími státy, tak politici uvažující v pohledu na vojenskou přítomnost ve světě střídavěji. MESA by totiž minimálně dle předpokladů Trumpovy administrativy mohla díky zesílení pozice místních spojenců umožnit tzv. burden sharing²⁵ a v důsledku tedy snížení potřeby amerických vojsk i finanční podpory v regionu.^{26 27} V neposlední řadě aliance při vhodném zapojení diplomacie nabízí potenciální prostor pro zlepšení vztahů mezi Izraelem a arabskými státy, kdy by Izrael do aliance mohl případně vstoupit. Lze uvést i příležitosti pro americké firmy, a především zbrojní společnosti, které by mohly těžit z tlaku na interoperabilitu jakožto klíčového komponentu aliance.

4.2 Argumenty proti MESA

Zároveň se ale objevuje hned několik argumentů proti celé alianci. Primární kritika se týká spolehlivosti a schopností partnerů v alianci, kdy se tato teze opírá především o nedemokratičnost všech režimů.²⁸ Aliance navíc nemá ambice tuto situaci, která je spojena s nedodržováním lidských práv, jakkoliv měnit. Především z pohledu zástupců Demokratické strany by měla aliance být primárně postavena na

²³ THOMAS, Clayton. Cooperative Security in the Middle East: History and Prospects. In: *Congressional Research Service*. [online]. 11.4.2019 [cit. 15.7.2019]. Dostupné z: <https://fas.org/sgp/crs/mideast/IF11173.pdf>.

²⁴ 2018 Country Reports on Human Rights Practices: Saudi Arabia, In: *U.S. Department of State* [online]. 13.3.2019 [cit. 15.7.2019]. Dostupné z: <https://www.state.gov/reports/2018-country-reports-on-human-rights-practices/saudi-arabia/>.

²⁵ Koncept sdílení zátěže, kdy se spojenci USA podílejí odpovídajícím dílem na zajišťování své bezpečnosti.

²⁶ FAROUK, Yasmine. The Middle East Strategic Alliance Has a Long Way To Go. In: *Carnegie Endowment for International Peace* [online]. 8.2.2019 [cit. 15.7.2019]. Dostupné z: <https://carnegieendowment.org/2019/02/08/middle-east-strategic-alliance-has-long-way-to-go-pub-78317>.

²⁷ KARAM, Joyce. With Egypt's withdrawal, hopes for Mesa alliance are diminished but not dead. In: *The National* [online]. 15.4.2019 [cit. 15.7.2019]. Dostupné z: <https://www.thenational.ae/world/mena/with-egypt-s-withdrawal-hopes-for-mesa-alliance-are-diminished-but-not-dead-1.849401>.

hodnotových základech, nikoliv působit pouze jako mocenský blok. Státy plánované MESA jsou zároveň velmi nesourodé ve své zahraniční politice, jak ostatně ilustruje katarský diplomatický konflikt i částečně rozdílné postoje vůči Íránu. S tím je spojena i otázka pro americkou zahraniční politiku a její přístup vůči Íránu, protože přílišné zdůrazňování protiíránského aspektu aliance může situaci v regionu ještě dále vyhrotit. Dominantní iniciativy v celém projektu leží na saúdskoarabské a americké straně, proto je skutečný zájem ze strany zbylých států poměrně nejasný.²⁹ Pro izolacionistický proud představuje problém i to, že aliance dále upoutává Spojené státy v regionu, které by z některých pohledů bylo lepší nechat Arabům samotným.³⁰ Tak či tak MESA představuje další formální zahraničněpolitický závazek.

4.3 Stranické a frakční pozice

4.3.1 Demokrati

Demokratická sněmovní většina se v posledním století orientuje primárně na hodnotovou část zahraniční politiky. Lze říci, že demokraté obecně preferují prosazování demokracie a lidských práv, které sníží lidské utrpení a v kontextu i riziko vzniku konfliktů.³¹ Mezi jednotlivými frakcemi se pohledy liší, kdy Noví demokraté mají pozitivnější vztah k intervencionismu, oproti tomu Nová levice či Progresivisté jsou ohledně vojenského i mocenského zapojení zdrženliví. Od tohoto obecného rámce se bude odvíjet i nazírání na samotnou alianci.³²

4.3.2 Republikáni

Republikánská sněmovní menšina tradičně v rámci většiny frakcí zastává realističtější pohled na mezinárodní vztahy. Mnohem častěji než Demokraté kalkulují na mocenském základě. Jednoznačně nejvíce otevření zapojení v zahraničí jsou Neokonzervativci následovaní Novou pravicí. Libertariáni a Tradicionalisté nejsou nadšeni ze zapojení Spojených států v další alianci.³³

²⁹ FAROUK, Yasmine. The Middle East Strategic Alliance Has a Long Way To Go. In: *Carnegie Endowment for International Peace* [online]. 8.2.2019 [cit. 15.7.2019]. Dostupné z: <https://carnegieendowment.org/2019/02/08/middle-east-strategic-alliance-has-long-way-to-go-pub-78317>.

³⁰ SMITH, Lee. The Only Path to a U.S. Victory in the Middle East Is to Leave Now. In: *Tablet Mag* [online]. 20.2.2019 [cit. 15.7.2019]. Dostupné z: <https://www.tabletmag.com/jewish-news-and-politics/280804/one-path-to-victory-in-the-middle-east>.

³¹ IBISH, Hussein. What the New Congress Means for U.S.-Gulf Relations. In: *The Arab Gulf States Institute in Washington* [online]. 30.1.2019 [cit. 15.7.2019]. Dostupné z: <https://agsiw.org/what-the-new-congress-means-for-u-s-gulf-relations/>.

³² Více informací: <https://cdn.americkykongres.cz/wp-content/uploads/Demokratick%C3%A9-frakce-2019.pdf>

³³ Více informací: <https://cdn.americkykongres.cz/wp-content/uploads/Republik%C3%A1nsk%C3%A9-frakce-2019.pdf>

4.4 Pozice dalších aktérů

4.4.1 Exekutiva

Státní department i Ministerstvo obrany podporuje projekt aliance.³⁴ Rozhodně se ale vyhrazuje proti přímému zavázání a ani příliš přímo nepodporuje připojení Izraele do paktu. Současná administrativa zastává tvrdý postoj k Íránu, který je personalizován v osobě národního bezpečnostního poradce Johna Boltona, takže lze čekat snahu namířit alianci proti této zemi. Na druhou stranu exekutiva na vznik spojeneckého svazku výrazně netlačí. V rozpočtu na fiskální rok 2020 si totiž o peníze na MESA nepožádala.³⁵

4.4.2 Významné zájmové skupiny angažované v problematice

AIPAC

Tradičně vlivná izraelská lobby má v Kongresu v otázkách Blízkého a Středního Východu silné slovo. Její zájmy jsou v tomto případě částečně ambivalentní. Na jednu stranu je v zájmu Izraele posílení opozice vůči jeho největšímu nepříteli – Íránu. Na stranu druhou by pak zajisté nebylo výhodné posílení spolupráce na úrovni arabské státy-USA bez izraelského komponentu, které by v důsledku mohlo vést k oslabení americko-izraelských vazeb včetně ohrožení konceptu kvalitativní vojenské převahy. Jisté je, že AIPAC bude bojovat za zachování štědré americké podpory či dokonce její zvýšení.

Amnesty International

Tato organizace se zabývá především dodržováním lidských práv. Oblast Blízkého a Středního Východu je v tomto ohledu velmi problematická. Lze očekávat, že AI bude velmi kritická vůči uzavírání spojeneckých svazků se státy, jež mají velké problémy právě s respektováním lidských práv, jak například u Saudské Arábie ukazuje případ vraždy novináře Chášukdžíího či současná intervence v Jemenu.³⁶

³⁴ Middle East Strategic Alliance Political and Security Pillar Consultations. In: *U.S. Department of State* [online]. 21.2.2019 [cit. 15.7.2019]. Dostupné z: <https://www.state.gov/middle-east-strategic-alliance-political-and-security-pillar-consultations/>.

³⁵ THOMAS, Clayton. Cooperative Security in the Middle East: History and Prospects. In: *Congressional Research Service*. [online]. 11.4.2019 [cit. 15.7.2019]. Dostupné z: <https://fas.org/sgp/crs/mideast/IF11173.pdf>.

³⁶ Human Rights in the Middle East and North Africa: Review of 2018. In: *Amnesty International State* [online]. 26.2.2019 [cit. 15.7.2019]. Dostupné z: <https://www.amnesty.org/en/documents/mde01/9433/2019/en/>.

5 Závěr

Projekt Blízkovýchodní strategické aliance přirovnávané k nejmocnější vojenské alianci dneška NATO se na veřejnost dostal pod označením Arabské NATO. V rámci reálného návrhu však MESA je k NATO připodobitelná pouze v některých aspektech. Základním úkolem aliance by mělo být prohloubení vztahů Spojených států se svými arabskými spojenci, a především vybalancování iránské hrozby. Jedná se o určitou multilaterální formalizaci stávajících vztahů. V alianci by měly být zapojeny Saudská Arábie, Spojené arabské emiráty, Kuvajt, Bahrajn, Omán a Katar a dále Jordánsko a Egypt. Byť klíčovou roli v celém projektu hrají Spojené státy, vedoucím činitelem z potenciálních arabských členů je Saudská Arábie. Z amerického pohledu skýtá aliance potenciál pro stabilizaci americké oblasti zájmu i ekonomické zájmy. Zároveň se zde objevují určitá rizika spojená s dalším zapojením USA v zahraničí i legitimizací nedemokratických režimů flagrantně porušujících lidská práva.

6 Přílohy

6.1 Užitečné odkazy

6.1.1 Texty

Zpráva Kongresové výzkumné služby k tématu: <https://fas.org/sgp/crs/mideast/IF11173.pdf>

Postoj Pentagonu: <https://dod.defense.gov/News/Article/Article/1829813/middle-east-security-still-critical-to-us/>

Analýza MESA od Carnegieho nadace: <https://carnegieendowment.org/2019/02/08/middle-east-strategic-alliance-has-long-way-to-go-pub-78317>

Analýza regionu z pohledu Amnesty International: <https://www.amnesty.org/en/latest/research/2019/02/human-rights-in-the-middle-east-and-north-africa-2018/>

Historie amerického angažmá na Blízkém Východě: <https://www.thoughtco.com/us-and-middle-east-since-1945-2353681>

Analýza postoju současného Kongresu vůči Blízkému Východu: <https://agsiw.org/what-the-new-congress-means-for-u-s-gulf-relations/>

Souhrn blízkovýchodní politiky současné administrativy: <https://ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/pdfs/CSSAnalyse233-EN.pdf>

6.1.2 Video

Region v kontextu saudsko-iránského sporu: <https://www.youtube.com/watch?v=veMFCFyOwFI&>

Geopolitická analýza Blízkého Východu: <https://www.youtube.com/watch?v=dpbAHiWrwmc>

Objasnění katarského diplomatického konfliktu: <https://www.youtube.com/watch?v=Q3t6NkVcyMA>

6.2 Zdroje

2018 Country Reports on Human Rights Practices: Saudi Arabia. In: *U.S. Department of State* [online]. 13.3.2019 [cit. 15.7.2019]. Dostupné z: <https://www.state.gov/reports/2018-country-reports-on-human-rights-practices/saudi-arabia/>.

BAR'EL Zvi. 2018 Was a Bloody Year in the Middle East, but Only One Death Mattered to the World. In: *Haaretz.com*, 2018 [online]. 31.12.2018 [cit. 15.7.2019]. Dostupné z: <https://www.haaretz.com/middle-east-news/.premium-2018-was-a-bloody-year-in-the-middle-east-but-only-one-death-mattered-to-the-world-1.6787811>.

Central Treaty Organization. In: *Encyclopedia Britannica*. [online]. [cit. 15.7.2019]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/Central-Treaty-Organization>

DALY, John. Naval Choke Points and Command of the Sea. In: *World Politics Review* [online]. 2.3.2009 [cit. 15.7.2019]. Dostupné z: <https://www.worldpoliticsreview.com/articles/3378/naval-choke-points-and-command-of-the-sea>.

FAROUK, Yasmine. The Middle East Strategic Alliance Has a Long Way To Go. In: *Carnegie Endowment for International Peace* [online]. 8.2.2019 [cit. 15.7.2019]. Dostupné z: <https://carnegieendowment.org/2019/02/08/middle-east-strategic-alliance-has-long-way-to-go-pub-78317>.

Human Rights in the Middle East and North Africa: Review of 2018. In: *Amnesty International State* [online]. 26.2.2019 [cit. 15.7.2019]. Dostupné z: <https://www.amnesty.org/en/documents/mde01/9433/2019/en/>.

IBISH, Hussein. What the New Congress Means for U.S.-Gulf Relations. In: *The Arab Gulf States Institute in Washington* [online]. 30.1.2019 [cit. 15.7.2019]. Dostupné z: <https://agsiw.org/what-the-new-congress-means-for-u-s-gulf-relations/>.

JONES, Bruce, ed. *The New Geopolitics of the Middle East: America's Role in a Changing Region*. Washington DC: Brookings. 2019. [online]. [cit. 15.7.2019]. Dostupné z: https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2019/01/FP_20190107_new_geopolitics_of_mena_final.pdf.

KARAM, Joyce. With Egypt's withdrawal, hopes for Mena alliance are diminished but not dead. In: *The National* [online]. 15.4.2019 [cit. 15.7.2019]. Dostupné z: <https://www.thenational.ae/world/mena/with-egypt-s-withdrawal-hopes-for-mena-alliance-are-diminished-but-not-dead-1.849401>

LOPEZ, Tod C. Middle East Security Still Critical to U.S. In: *Department of Defense* [online]. 30.4.2019 [cit. 15.7.2019]. Dostupné z: <https://dod.defense.gov/News/Article/Article/1829813/middle-east-security-still-critical-to-us/>.

Middle East Strategic Alliance Political and Security Pillar Consultations. In: *U.S. Department of State* [online]. 21.2.2019 [cit. 15.7.2019]. Dostupné z: <https://www.state.gov/middle-east-strategic-alliance-political-and-security-pillar-consultations/>.

Mixed Reactions to the Proposed Middle East Strategic Alliance. In: *Middle East Policy Council* [online]. 9.10.2018 [cit. 15.7.2019]. Dostupné z: <https://mepc.org/commentary/mixed-reactions-proposed-middle-east-strategic-alliance>.

Read Full Text of Riyadh Declaration. In: *Gulf News* [online]. 9.12.2019 [cit. 15.7.2019]. Dostupné z: <https://gulfnews.com/world/gulf/saudi/read-full-text-of-riyadh-declaration-1.1544384331348>.

SMITH, Lee. The Only Path to a U.S. Victory in the Middle East Is to Leave Now. In: *Tablet Mag* [online]. 20.2.2019 [cit. 15.7.2019]. Dostupné z: <https://www.tabletmag.com/jewish-news-and-politics/280804/one-path-to-victory-in-the-middle-east>.

TASCH, Barbara. The Differences between Shia and Sunni Muslims. In: *Business Insider* [online]. 4.10.2018 [cit. 15.7.2019]. Dostupné z: <https://www.businessinsider.com/the-differences-between-shia-and-sunni-muslims-2015-10>.

THOMAS, Clayton. Cooperative Security in the Middle East: History and Prospects. In: *Congressional Research Service*. [online]. 11.4.2019 [cit. 15.7.2019]. Dostupné z: <https://fas.org/sqp/crs/mideast/IF11173.pdf>.

TRISTAM, Pierre. U.S. Policy in the Middle East: 1945 to 2008. In: *ThoughtCo*. [online]. 3.7.2019 [cit. 15.7.2019]. Dostupné z: <https://www.thoughtco.com/us-and-middle-east-since-1945-2353681>.

6.3 Obrázky:

<https://thegulfblog.com/tag/sunni-shia-middle-east-map/>

<https://www.economist.com/middle-east-and-africa/2018/10/06/a-new-arab-military-alliance-has-dim-prospects>

https://www.ecfr.eu/mena/battle_lines/